

Posudek na bakalářskou práci

Název: Lidové a autorské pohádky očima předškolních dětí

Autorka: Lucie Homolková

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2016, 46. s

Vedoucí práce: Mgr. Vítězslav Slíva

Tématem bakalářské práce je vztah pohádky a její percepce dětmi. Svou koncepcí stojí na pomezí psychologie a folkloristiky, z tohoto hlediska vyvolává řadu odborných otázek (viz níže). Práce je založena na empirickém, kvalitativním výzkumu. Je, jak se očekává od závěrečné práce, rozdělena na teoretickou a empirickou část (nikoliv praktickou – žádná praktická opáření, metodiku či program/aktivitu nenabízí). Z hlediska rozsahu stran odpovídá zadání. Zároveň oceňuji zájem o studované téma.

Jak je uvedeno výše, práce čerpá ze dvou oborů: folkloristika a psychologie, a v rámci nich rozvíjí dvě témata: pohádka a psychologický vývoj dítěte. Ve vztahu k prvnímu tématu, těžiště spočívá v literatuře folkloristické. Text se snaží definovat lidovou x autorskou pohádku, představuje historii zájmu o pohádku, představuje typologii pohádek, zabývá se způsoby interpretace pohádkového narativu. Tyto pasáže jsou spíše schématické, autorka ve snaze podat jednoznačný výklad je následně nedůsledná, nepřesná. Např. typologie podle ATh není představena systematicky. Zájem o pohádku nezačíná u Grimmů, resp. jsou různé interpretace. Do jaké míry jsou Erben a Němcová folkloristy je sporné. Autorka cituje Sirovátkův text z 70./80. let jako by se jednalo o současné výzkumy, čímž informace o lidovém vypravěčství se stává zavádějící: Myšlenka, že adaptace lidových pohádek není tématem pro folkloristy je unáhlená a bez vzhledu do oboru, folkloristé přece zkoumají folklorismus. Autorka vůbec neuvažuje o loutkovém divadle jako způsobu vizualizace pohádky - zejména ve vztahu k minulosti – 1. republika a její domácí divadla pro děti. Kromě významného zjednodušení se některé části výkladu jeví být zbytečné ve vztahu ke sledovanému tématu (např. Historie pohádky. Naopak si autorka měla klást otázku, proč je do současnosti tak důležité rozdělovat pohádku na lidovou a autorskou. Jediný argument, proč to takto vidět spočívá v tezi, že lidová pohádka je nositelkou klíčových hodnot, zatím co autorská nikoliv. V tomto směru by bylo zajímavé vést či významně posílit rozpravu, v čem vlastně spočívá ona schopnost lidové pohádky reprodukovat klíčové hodnoty společnosti. Více a přehledněji se např. opřít o Bettelheima či von Franz. Uvažovat o lidové pohádce jako „rezervoáru“ stereotypních obrazů, které nevyžadují kontext a sama postava dokáže fungovat zcela mimo něj. Takovéto systematické promyšlení by čtenáře jednoznačně přesvědčilo, že má smysl dělat rozdíl mezi folklorní (lidovou) a autorskou pohádkou, protože jinak se nám na mysl dere představa metodologického folklorismu. Potud se autorka drží i metodologického nacionalismu – odlišuje pohádky české od ne – českých, což opět ve vztahu k práci není vysvětleno proč.

Druhá subkapitola teoretické části se věnuje dětství. Zde se autorka jednoznačně hlásí k psychologické literatuře (mohla si zvolit i perspektivu antropologie dětství – což nepochybně její volbu). Zde mohla více uvažovat o problematice vytváření identit, nejen genderových identit, a o otázce morálního vývoje.

V empirické části pak autorka představuje svůj výzkum a interpretuje ho. V pasážích věnovaných metodologii je velice poctivá, snaží se představit svoji výzkumnou práci v mnoha detailech, za což si

zaslouží ocenění. Nicméně její vnoření do problematiky jí zabránilo uvést některé informace, které patrně pokládala za automatické. V tomto směru by bylo dobře představit věk dětí, jak je v psychologii zvykem, uvést jaké kódy informantů jsou kódy dívek a kódy chlapců. Dovysvětlit by bylo vhodné vztah obsahové analýzy a metody segmentace a kódování a vytváření kategorií, to se nezdá být v souladu s metodologickou literaturou. Za velké opomenutí chápu, že autorka zapomněla uvést, že o informovaný souhlas žádala i rodiče.

Ve vlastní prezentaci a interpretaci dat převažuje především deskripce, což je s ohledem na typ závěrečné práce běžné. Proto je třeba ocenit dvě skvělé interpretace/nálezy, k nimž autorka dospívá. První je nález a jeho interpretace je vztažena ke genderové socializaci, genderovému řádu (s. 33). Druhý poznatek, který oceňuji, je, že v současné době je pohádka dominantně vázána na oblast vizuální prezentace filmu (s. 37). Zároveň mne ale mrzí, že autorka citlivě nevnímá kontext, v němž se pohádky vyprávějí/ zprostředkovávají. Ony nejsou ve vzduchoprázdnu, je zde sociokulturní kontext, kterému jsou děti vystaveny. Volba pohádek je jistě ovlivněna programovou skladbou televize, filmu a módními vlnami. Proto by bylo zajímavé toto dát do souvislosti. V tomto směru by mohlo být zajímavé vyslovit další závěr. To že jsou oblíbené lidové pohádky, může být dáno, že jsou sledovány napříč generacemi, a identifikace s např. rodiči, může posilovat jejich význam. Toto sdílení může navíc podpořit vánoční programová nabídka, svátečnost ukazuje na hodnoty, které jsou pro společnost důležité. Dále by autorka neměla vyslovovat hodnotící stanoviska, co je a co není vhodné zkoumat (s. 31). Právě tato redukce upozorňuje na nedořešený přístup k problematice. Zkoumám-li percepci narativu dětmi, nemohu si vybírat, co budu a nebudu zkoumat, ale musím respektovat repertoáry aktérů.

Po formální stránce práce trpí hrubými gramatickými chybami, překlepy. Autorka by měla být důslednější v užívání termínu informátor x informant, nevím, co je homogenizovaný vzorek (s. 20). Také by práci prospěl „stříh“, aby myšlenky neskákaly a neopakovaly se. Některé formulace jsou nedovyslovené a tedy i špatně srozumitelné (s. 37 1. odstavec), jindy je jazyk až příliš hovorový (s. 39, 5 odstavec ze zdola). Není to ale často.

Práce Lucie Homolkové splňuje nároky na bakalářskou práci. Pro obhajobu bych ráda diskutovala téma situovanosti klasifikace autorských x lidových pohádek. Jaká je platnost této klasifikace a v jakých ohledech je vědecky přínosná, v jakých ohledech má potenciál popisovat sociální realitu a v jakých ohledech nikoliv. Jedná se o těžkou otázku, ale ve vztahu k práci zásadní.

Práci hodnotím na hranici velmi dobře – dobře.

V Praze 12 .9. 2016

Dana Bittnerová